
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מבוא לספרות העברית החדשה-שירה וסיפורת - 17122

תאריך עדכון אחרון 10-11-2019

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ספרות עברית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2020

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' אריאל הירשפלד

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: ariel.hirschfeld@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום א', 15.00 בתיאום עם המורה

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס יעסוק בשירה ובסיפורת העברית מתקופת "התחיה" ועד הדור האחרון. הוא יעסוק במהפכה הספרותית שהתחוללה בתרבות העברית בסוף המאה ה-19, בשירתם של ח"נ ביאליק ושאול טשרניחובסקי ובסיפורת של מנדלי מו"ס ומ"י ברדיצ'בסקי ששינתה באורח רדיקאלי את סדר יומה התרבותי של היהדות הקשורה בלשון העברית. מכאן הוא יעקוב אחר התפתחותה של הקהילה הספרותית העברית שנפרשה, עד מלחמת העולם השניה, על שלוש יבשות. הקורס יתאר את הדינמיקה הדרמטית שהתחוללה בתוך הקהילה הספרותית הישראלית סביב מהות השירה והסיפורת העברית ואת הישגיה הפואטיים הבלתי רגילים של הספרות הזאת, שהיא, בלי ספק, אחת מתרבויות הספרות המרשימות ביותר בעולם המודרני כולו.

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

היכרות עם היוצרים המרכזיים של הספרות העברית החדשה למן תקופת התחיה ועד הדור הראשון שלאחר קום מדינת ישראל. הבנת הזרמים הפואטיים, החברתיים והרעיוניים שפעלו בתקופה הזאת ועם הבעייתיות התיאורטית שבעצם התיאור והפירוש ההיסטוריוגרפי של הספרות.

דרישות נוכחות (%) :

80

שיטת ההוראה בקורס:

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- 1) שאול טשרניחובסקי
- 2) חיים נחמן ביאליק
- 3) דור ביאליק
- 4) מנדלי מו"ס - ראשיתו של מודרניזם עברי
- 5) ראשית המודרניזם בשירה
- 6) ש"י עגנון - המודרניזם בפרוזה
- 7) מודרניזם וסימבוליזם בשירה
- 8) המשוררות הראשונות
- 9) ראשיתה של ביקורת הפואטיקה הציונית: ס. יזהר
- 10) נתן אלתרמן
- 11) דור תש"ח
- 12) השירה הישראלית והעברית המדוברת

חומר חובה לקריאה:

1. שאול טשרניחובסקי

'לא רגעי שנת טבע', 'לנוכח פסל אפולו', 'את כה ריחניה', 'לביבות', 'ראי אדמה'.

מאמרים

שמעון הלקין / 'תבל ואדם' (על טשרניחובסקי) בתוך: צדדים וצדי דרכים בספרות. כרך א', אקדמון, ירושלים, 1969.

יוסף האפרתי / סיכום: 'עקרונות האידיליה של טשרניחובסקי' בתוך: האידיליה של טשרניחובסקי. ספרית הפועלים, 1971.

חיים נחמן ביאליק

'אל הציפור', 'בתשובתי', 'בשדה', 'בערוב היום', 'המתמיד', 'העיניים הרעבות'.

מאמרים

אריאל הירשפלד / 'ארוס של הדיבור'. בתוך: כינור ערוך - לשון הרגש בשירת ח"נ ביאליק. עם-עובד, 2011.

דן מירון / 'ללא מראי מקומות - הקדמה 'תמימה' לשירת ביאליק' בתוך: חדשות מאזור הקוטב. זמורה ביתן, 1993.

2. חיים נחמן ביאליק (האור והצל)

'צפרירים', 'שירתי', 'זהר', 'הכניסיני', 'מי אני ומה אני', 'על השחיטה', 'בעיר ההרגה'.

מאמרים

אריאל הירשפלד 'זעם - בעיר ההרגה'. בתוך: כינור ערוך.

חנן חבר / 'קורבנות הציונות - על 'בעיר ההרגה מאת ח"נ ביאליק'. בתוך: בעיר ההרגה - ביקור מאוחר. רסלינג, 2005.

3. דור ביאליק)

יעקב שטיינברג: סונטות, מחזור [סריה] ראשון [א' - ו'] [חרוזים בנכר [א, ב, ה, ו,] בתוך: כל-כתבי יעקב שטיינברג. דביר, 1959.

מאמרים

ח. נ. ביאליק / 'שירתנו הצעירה'. בתוך: דברי ספרות. דביר, תשכ"א.

דן מירון / 'בין דור לתקופה'. בתוך: בודדים במועד. עם-עובד, 1987.

4. מנדלי מו"ס (ראשיתו של מודרניזם עברי)

מסעות בנימין השלישי. בתוך: כל כתבי מנדלי מו"ס. דביר, תשכ"ז.

י. ח. ברנר / בחורף.

א. נ. גנסין / בינותיים.

מאמרים:

גרשון שקד: הסיפורת העברית 1880-1970 כרך א', כתר 1977. פרק א' - ג'.

5. ראשית המודרניזם בשירה

יעקב פיכמן / 'לבן בענן', 'צהריים', 'סוף קיץ על הפרוט'. בתוך: כתבי יעקב פיכמן. דביר, תש"ך.

אברהם בן-יצחק / 'חורף בהיר', 'אלול בשדרה', 'בודדים אומרים', 'אשרי הזורעים'. בתוך: כל השירים. סימן קריאה, 1992.

על סף האקספרסיוניזם

דוד פוגל / 'לאט עולים סוסי', 'על שפת הכרך אשבה', 'גדולים כברכות ושקופים', 'בבית עוד יעמדו

הגנים', 'על חוורת יצועי', 'בעליה נתלים מתינו'. בתוך: כל השירים. הקיבוץ המאוחד, 1998.

יוסף צבי רימון / 'במותי' [פגשני המוות העצל...], 'מי ומה אני', 'בערו שערי האמנות', בתוך: שירים.

אגודת הסופרים, מסדה, 1973.

6. מודרניזם - עגנון

ש"י עגנון / והיה העקב למישור. תמול-שלשום. הנרות.

מאמרים:

גרשון שקד: הסיפורת העברית 1880 - 1980. כרך ב' פרק ח' [עמ' 155 - 213]

7. מודרניזם וסימבוליזם

אברהם שלונסקי / 'הנה', 'עמל', 'הו זעה', 'הלבשיני אמא כשרה', 'עד הלום' א'. מתוך "גלבוע". אורי צבי גרינברג / 'פרספקטיבות - מעשה נורא', 'שימו לב אל האדם', 'כולם עובדי עבודה זרה' מתוך: "אימה גדולה וירח". 'הזדהרות' מתוך: "הגברות העולה". 'מסוד המנוצחים', מתוך: "אנקראון על קוטב העיצבון" כל כתבי אצ"ג, כרך א', מוסד ביאליק, 1990. 'לוח במבוא א' מתוך: "רחובות הנהר" שם, כרך ה'. 'לרגע קט ונדיר', 'רחוק רחוק', כרך ט' עמ' 100.

מאמרים

עוזי שביט / "השיר הפרוע - לסגנונה ולאקלימה הספרותי של השירה הארץ-ישראלית בשנות העשרים". תעודה ה', תשמ"ו.
בנימין הרושובסקי / "ריתמוס הרחבות - הלכה ומעשה בשירתו האקספרסיוניסטית של אצ"ג". אמנות השירה, 200.

8. המשוררות הראשונות

רחל / 'רחל', 'אל ארצי'. 'ספר שירי', 'ואולי לא היו הדברים', 'מנגד'. שירת רחל, תל-אביב תשכ"ט.
אסתר ראב / 'על מערומיך חוגג יום לבן', 'סבתות קדושות', 'פרץ קימוש בחמרה', 'אני תחת האטד'. 'שני עיטים ותאנה אחת', כל השירים, זמורה ביתן, תל-אביב 1994.

9. ראשיתה של ביקורת הפואטיקה הציונית: ס. יזהר

ס. יזהר / אפרים חוזר לאספסת. חרבת חיזעה.

מאמרים:

גרשון שקד: הסיפורת העברית 1880 1980, כרך ד'. פרק ד'.

10. אלתרמן

נתן אלתרמן / 'עוד חוזר הניגון', 'יום פתאומי', 'ירח', 'בדרך הגדולה', 'שיר בפונדק היער'. [כוכבים בחוץ, 1938] 'שיר לאשת נעורים', 'החולד', [שמחת עניים 1941] 'בדרך נא-אמון', 'דם', 'דבר', 'ברד', 'חושך', 'מכת בכורות' [שירי מכות מצרים 1944] שירים שמכבר, הקיבוץ המאוחד, 1972.
לאה גולדברג / 'שיבולת ירוקת העין' [א - ו], 'סליחות' [א' בלבד], 'כבד על עפעפינו העולם'. שירים, כרך א', ספ' הפועלים, תל-אביב 1986. 'משירי הבן האובד' [א - ג] שם כרך ב'.

11. תש"ח

חיים גורי / 'הנה מוטלות גופותינו'. 'צילו של האיש' [פרחי-אש], 'ירושה', 'קוטי הקטנה' [שושנת הרוחות] השירים, הקיבוץ המאוחד ומוסד ביאליק, כרך א'.
משה שמיר / הוא הלך בשדות.

12. השירה הישראלית והעברית המדוברת

דוד אבידן / 'יפוי כוח'. 'ערב פתאומי'. משהו בשביל מישהו, ספריית הפועלים, 1964.
יהודה עמיחי / 'גשם בשדה קרב', 'אלוהים מרחם על ילדי הגן', 'מות אבי', 'מרובע מ"ה מתוך 'בזוית הישרה' שירים 1948 - 1962. שוקן 1962.
נתן זך / 'ראיתי ציפור לבנה' [שירים ראשונים], רגע אחד, ראיתי ציפור רבת יופי, [כרך א'] 'לקום מתוך האפר'. [כרך ב'] כל השירים ושירים חדשים, הקיבוץ המאוחד 2008.

13. הנ"ל (המשך)

דליה רביקוביץ / בובה ממוכנת, חמדה, פורטרט. בתוך: כל השירים. הקיבוץ המאוחד. 2010.
יונה וולך / יונתן, לוטה, וזה לא מה ש, מפלצת האיילה. בתוך: תת הרכה נפתחת כמו מניפה. הקיבוץ

המאוחד, סימן קריאה, 1992.

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 100 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: